

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) ชนิดก่อนหลัง มีกลุ่มควบคุม (two group pretest-posttest design) เพื่อศึกษาผลของการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายต่อความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคปอด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้ป่วยโรคปอดทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มารับการรักษาโรค ที่คลินิกโรค งานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลพะเยา ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2543

กลุ่มตัวอย่าง เลือกจากประชากร จำนวน 30 ราย ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของเดมเซย์และเดมเซย์ (Demsey & Demsey, 1992) ซึ่งกำหนดให้การวิจัยกึ่งทดลองมีกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 15 ราย ต่อกลุ่มโดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดครั้งแรก เสมหะตรวจพบเชื้อวัณโรค
2. ผู้ป่วยทุกรายได้รับยารักษาวัณโรคระบบที่ 1(2HRZE(S)/4HR) กล่าวคือ ไข้ยาไอโซไนอะซิด (H) ไรแฟมปีซิน (R) ไพราซิनाไมด์ (Z) อีแธมบูทอล (E) หรือ สเตรปโตมัยซิน (S) เป็นเวลา 2 เดือน หลังจากนั้นไข้ยาไอโซไนอะซิด (H) และไรแฟมปีซิน(R) ต่ออีก 4 เดือน โดยผู้ป่วยต้องได้รับยารักษาวัณโรคปอดมาแล้วอย่างน้อย 2 สัปดาห์
3. สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาไทยได้ และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างตามกำหนด เลือกผู้ป่วยเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 ราย โดยเลือกผู้ป่วยเข้ากลุ่มทดลองก่อน จนครบ 15 ราย จากนั้นจึงเลือกผู้ป่วยเข้ากลุ่มควบคุม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้ป่วยมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เพศเดียวกัน อายุแตกต่างกันไม่เกิน 5 ปี มีผลบวกของ

การตรวจเสมหะอยู่ระดับเดียวกัน และมีคะแนนความร่วมมือในการแผนการดูแลสุขภาพก่อนการทดลองแตกต่างกันไม่เกิน 5 คะแนน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือดำเนินการวิจัย

1.1 แผนการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เป็นแผนการพยาบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางให้การพยาบาลผู้ป่วยกลุ่มทดลอง โดยสร้างคู่มือให้ครอบคลุมพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 การสร้างสัมพันธภาพและการแลกเปลี่ยนข้อมูล ผู้วิจัยเข้าไปแนะนำตัวให้ผู้ป่วยรู้จัก และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย พยายามสร้างสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดความอบอุ่น ไว้วางใจ และมั่นใจ ในการปฏิสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยกับผู้ป่วยจะแลกเปลี่ยนข้อมูลการรับรู้ซึ่งกันและกัน โดยติดต่อสื่อสารทางวาจา การแสดงออก ท่าทีที่ตอบสนอง ผู้วิจัยแจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่าผู้วิจัยมีความเข้าใจและตระหนักถึงความเจ็บป่วยของผู้ป่วย พร้อมทั้งจะร่วมมือกับผู้ป่วยในการแก้ไขปัญหา

1.1.2 การกำหนดปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การกำหนดปัญหาขึ้นอยู่กับผลการประเมิน ปัญหาใดที่ผู้ป่วยรู้สึกว่ามีผลกระทบต่อผู้ป่วยมาก จะถือเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขก่อน ส่วนการกำหนดวิธีการปฏิบัติ จะมีวิธีการแก้ไขปัญหาหลายวิธี เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ป่วยได้เลือกใช้ตามความคาดหวังและความต้องการของผู้ป่วย ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1.1.2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกัน (mutual goal setting) ผู้วิจัยเปิดโอกาส และกระตุ้นให้ผู้ป่วยกำหนดจุดมุ่งหมายของตนเอง บอกผู้ป่วยให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของผู้วิจัยในการแก้ไขปัญหา ถ้าพบว่าจุดมุ่งหมายนั้นไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยและผู้ป่วยร่วมกันพิจารณาเลือกจุดมุ่งหมายที่เป็นไปได้ และทั้งสองฝ่ายยอมรับ

1.1.2.2 การเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (explore means to achieve goal) หากผู้ป่วยไม่สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาหรือระบุความต้องการการช่วยเหลือเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ผู้วิจัยเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับแต่ละปัญหา รวมทั้งให้อำนาจให้ผู้ป่วยได้รับข้อมูลที่ต้องการ เพื่อเพิ่มแหล่งประโยชน์ให้ผู้ป่วยมีการรับรู้และตัดสินใจต่อปัญหานั้นๆ

1.1.2.3 การเลือกวิธีการแก้ไขปัญหที่ช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (agree on means to achieve goal) ผู้วิจัยและผู้ป่วยจะตกลงร่วมกันเลือกวิธีการแก้ไขปัญหที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ

1.1.3 การปฏิสัมพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมาย (transaction goal achieve) ทั้งผู้วิจัยและผู้ป่วยปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามบทบาทของตนตามที่ได้ตกลงร่วมกัน

1.1.4 การประเมินผล ผู้วิจัยและผู้ป่วยร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติว่าสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่ และศึกษาจากการบินทักของผู้ป่วย ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ผู้วิจัยให้คำชมเชย ให้กำลังใจ และให้ลงพฤติกรรมที่ดีไว้ หากไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ผู้วิจัยให้กำลังใจ ร่วมกันศึกษาสิ่งที่เป็อุปสรรคต่อการปฏิบัติ และช่วยกันหาวิธีจัดอุปสรรคนั้น

1.2 เอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับวัณโรคปอดและการปฏิบัติตัว เป็นเอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการให้ความรู้ และการปฏิบัติตัวทั่วๆ ไปเมื่อเป็นวัณโรคปอด ประกอบด้วย สาเหตุ อาการแสดง การแพร่กระจายเชื้อ การวินิจฉัย การรักษา และการปฏิบัติตัวเมื่อเป็นวัณโรคปอด

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล มี 2 ชุด คือ

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาโรงพยาบาลเฉลี่ยต่อครั้ง และค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษาพยาบาลเฉลี่ยต่อครั้ง

2.2 แบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอด เป็นแบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีพื้นฐานจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติตัวตามแผนการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอด ได้แก่ การรับประทานยา การเพิ่มและลดจำนวนยา การสังเกตอาการผิดปกติจากการรับประทานยา การมาตรวจรักษาตามนัด การปฏิบัติตัวด้านการแพร่กระจายของเชื้อวัณโรค และการปฏิบัติตัวทั่วๆ ไป จำนวน 20 ข้อ มีคะแนนระหว่าง 20-60 คะแนน คำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 3 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.2.1 ความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพทางบวก ได้แก่ข้อ 1, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, และ 20

ปฏิบัติสม่ำเสมอ	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่ได้ปฏิบัติ	ให้	1	คะแนน

2.2.2 ความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพทางลบ ได้แก่ข้อ 2, 7, 9, และ 10

ไม่ได้ปฏิบัติ	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติสม่ำเสมอ	ให้	1	คะแนน

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคปอด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคปอด ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ประกอบด้วย พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยโรคปอด 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยโรคปอด 2 ท่าน และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของถึง 2 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพ มาวิเคราะห์คำนวณหาค่าความตรงตามเนื้อหา (content validity) ได้ค่าความตรงตามเนื้อหาและความตรงกันของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 0.82 จากนั้นจึงนำไปหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคปอดที่มารับการรักษาที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลพะเยา จังหวัดพะเยา ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ราย แล้วจึงนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .72

2. แผนการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับวัณโรคปอดและการปฏิบัติตัว

ผู้วิจัยนำแผนการพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับวัณโรคปอดและการปฏิบัติตัว ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ดังกล่าวในข้อ 1 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จากนั้นนำข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ มาพิจารณาแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1 ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลพะเยา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

2 เมื่อได้รับการอนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลพะเยา ผู้วิจัยขอพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลและหัวหน้างานเวชกรรมสังคม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการทำวิจัย

3 ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าและเจ้าหน้าที่ประจำคลินิกโรค เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ของการวิจัย รายละเอียดการรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือในการวิจัย และการนัดหมายผู้ป่วย

4. ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนด ขี้ใจกว้าง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาการนัดพบ และการยุติการนัดพบ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 แจ้งให้กลุ่มทดลองทราบว่า ผู้วิจัยจะให้การดูแลและติดตามเยี่ยมบ้าน ทุก 2 สัปดาห์ เป็นเวลา 6 ครั้งติดต่อกัน

4.3 ผู้วิจัยทำการนัดหมายกลุ่มทดลอง เพื่อติดตามเยี่ยมบ้านในวันต่อมา เมื่อถึงวันนัดผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1 และให้การพยาบาลตามทฤษฎีความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเพื่อให้เกิดความเชื่อถือว่าไว้วางใจ จนเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเริ่มเป็นกันเอง โดยประเมินจากน้ำเสียง สีหน้า และท่าทาง สนทนาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพ การรับรู้เกี่ยวกับโรคปอด และการปฏิบัติตนในขณะนั้น ตามประเด็นของแบบประเมินความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพ

4.4 ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มทดลองวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา โดยให้กลุ่มทดลองมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลใหม่ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาให้ตรงกัน จากนั้นร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมาย และวางแผนงานในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมตามความรู้ในเอกสารที่มอบให้ โดยเน้นการปฏิบัติตัวที่ง่ายก่อน ผู้วิจัยมอบเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการปฏิบัติตัวให้กลุ่มทดลองเพื่ออ่านทบทวน การพบแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที และนัดพบครั้งต่อไปอีก 2 สัปดาห์

4.5 การพบกันครั้งที่ 2, 3, 4 และ 5 ซึ่งห่างกันทุก 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยทักทายกลุ่มทดลอง ชักถามอาการ และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติตน เปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด หากบรรลุจุดมุ่งหมายให้คำชมเชย ให้กำลังใจและให้คงพฤติกรรมที่ดีไว้ หากไม่บรรลุ

จุดมุ่งหมายให้กำลังใจ ร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคนั้น ผู้วิจัยทบทวน การปฏิบัติตัว และให้กลุ่มทดลองบันทึกการรับประทานยาต่อ ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยจะติดตาม การมาตรวจตามนัดและผลการตรวจเสมหะของกลุ่มทดลองที่คลินิกวัน โรคร่วมด้วย

4.6 การพบกันครั้งที่ 6 หลังจากตกทาย ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองประเมิน ความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพ โดยใช้แบบสอบถามความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของ ผู้ป่วยวัณโรคปอด ติดตามการบันทึกการรับประทานยา และยุติการนัดพบ

5. ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุม ดังนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนด ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ระยะ เวลาการนัดพบ และการยุติการนัดพบ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยยึดหลักการ พหิภักดิ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยอธิบายการตอบแบบสอบถาม ให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถาม และ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งการตอบแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที และนัดพบอีก 2 เดือน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามอีกครั้ง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจง วัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่า การศึกษาครั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างว่า จะยินยอมเข้าร่วมในการทำวิจัยหรือไม่ก็ได้ การปฏิเสธ จะไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาล ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะใช้ เลขที่ของแบบสอบถามเป็นรหัสแทน ชื่อ-นามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยจะออกมาเป็น ภาพรวมและนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น อนึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถขอหยุดเข้าร่วม งานวิจัยก่อนครบกำหนดได้โดยไม่มีผลกระทบต่อกกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด และเมื่อกลุ่มตัวอย่าง ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยจึงทำการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล คือ เพศ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ของกลุ่มตัวอย่าง จะเสนอเป็นความถี่และร้อยละ ส่วนอายุนำเสนอเป็นความถี่ หากค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย วัณโรคปอดก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติที (Paired t-test)
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความร่วมมือในแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย วัณโรคปอดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง โดยใช้สถิติที (t-test for independent sample)